FILOZOFICKÁ FAKULTA
Univerzita Karlova

Vážené a milé medievistky, vážení a milí medievisté,

rádi bychom vás jménem Centra pro studium středověku FF UK co nejsrdečněji pozvali k účasti na v pořadí již čtvrtém mezioborovém medievistickém kolokviu. Po rozmarné „komice (a vážnosti)“ a veselých i vážných „starých babách“ věnujeme nadcházející ročník tématu **Oddech a zahálka**. Vyzýváme vás tedy k zasílání anotací příspěvků (200–300 slov) s tímto zaměřením, a to nejpozději do **30. listopadu 2018**. Kolokvium se bude konat **22. a 23. ledna 2019** na FF UK. Každému vystoupení je vymezen rozsah **20 minut** a zajištěn dostatek času na následnou diskuzi.

Oddech a zahálka

Při studiu života ve středověku se zabýváme převážně lidským konáním, aktivitou, prací. Předměty, texty, děje a situace, jež zkoumáme, bývají výsledky usilovné či soustředěné činnosti, nebo jsme je alespoň uvykli jako její doklady interpretovat. Taktéž tradiční dělení středověké společnosti na ty, kdo se modlí, ty, kdo válčí, a ty, kdo pracují, zdůrazňuje přednostně aktivitu a zaměstnání – i města jsou obvykle chápána jako střediska horečné aktivity a výkonu, jako úly či mraveniště; kláštery vnímáme jako zázemí horlivé péče o spásu či centra umělecké aktivity; lesy jako prostory aristokratické reprezentace a hospodářské produkce… Lidský a společenský život se ovšem neodehrává pouze v činorodém úsilí. Přinejmenším z poloviny je protkán i chvílemi oddechu a zahálky, jež si zasluhují odpovídající badatelský zájem.

Rádi bychom se dozvěděli více právě o takových okamžicích, o odpočinku, rozptýlení a nicnedělání, jak je znali lidé ve středověku. Chceme lépe pochopit středověká specifika oddechu a zahálky, rozličné podoby a způsoby jejich prožívání, chápání, praxe i reflexe. Za konkrétním pojmenováním „oddech a zahálka“ stojí snaha pokrýt co možná nejúplněji celou šíři údobí „nepráce“ v lidském životě: škála vymezená oddechem a zahálkou zahrnuje jak odpočinek, klid a uvolnění, hodnocené spíše pozitivně a snadno odůvodnitelné fyzickou nutností, tak nečinnost, již si člověk volí, aniž by ji vyžadovaly okolnosti či jeho vlastní tělo, takže nese konotace morálně pochybného nicnedělání, lelkování a lenosti. Věříme, že v prostoru vyznačeném těmito dvěma mezemi naleznete vlastní téma, o které se budete chtít podělit.

Coby prvotní náměty, jimiž není třeba se řídit, ale mohou sloužit k inspiraci, navrhujeme několik okruhů problémů a otázek:

V čase a v prostoru. Lze vůbec pro dobu středověku užívat pojem „volného času“? Jak byly oddech a zahálení v čase rozloženy? Které doby v denních a ročních cyklech jim byly vyhrazeny? Jak a čím byly naplněné sedmé dny a další svátky, byly skutečně časem zastavení a oddechu? Kde lidé vyhrazený čas trávili? Jaké prostory, vnitřní či venkovní, byly oddechu a zahálce určeny, kam naopak nicnedělání nepatřilo?

Individuální a sdílené. Kdo užíval volný čas o samotě a kdo ve společenství? Jakou roli hrála zahálka a oddech ve vztazích? Existoval ve středověku čas, který měli lidé vyhrazený „sami pro sebe“? Mohl si někdo „udělat čas sám na sebe“ či „na své blízké“? Jak a kým byl volný čas organizován? Jak se lišilo trávení volného času v různých typech a rozměrech komunit, od rodiny přes dvůr až například po město?

Odpočinek a regenerace. Aby člověk zůstával činorodým a byl připraven vyvíjet úsilí, potřebuje se uvolňovat a obnovovat síly. Jak lidé odpočívali? Jak si nejraději ulevovali od náročných a vysilujících aktivit a stavů? Uměli relaxovat, mentálně i fyzicky? Jaká měli pravidla či doporučení, která se vhodného odpočinku a regenerace týkala? Chápali odpočinek jako užitečný a blahodárný, či jako poznanou nutnost? Jaké následky s sebou nesl nedostatek odpočinku? Znal středověk vyhoření?

Kratochvíle a rozptýlení. Jak si lidé krátili dlouhou chvíli, jak se rozptylovali? Různé formy zábavy a rekreace – ať již jde o hry, lov, pitky, čtení, turismus, nebo například účast na hudebních, divadelních a jiných vystoupeních – jsou patrně nejběžněji zkoumaným aspektem oddechu a zahálky, ale byly ve středověku pro všechny skutečně oddechem? Jak se v průběhu středověku a napříč společenskými skupinami lišilo chápání účelu a užitečnosti jednotlivých kratochvilných činností i rekreace jako takové? Může být usilovná činnost, například studium, zábavou? Kdo vnímal zábavu jako jednoduché rozptýlení, a kdo jako *otium cum dignitate* a součást osobního rozvoje? Uměli se lidé ve středověku nudit?

Nicnedělání a lenost. Nevedené války, nezahájené bitvy, nepostavené budovy, nepodniknuté výpravy, neuskutečněná setkání, nesložené básně, nezoraná pole – to vše může být výsledkem zhatěných plánů, ale také zahálení. Jaké najdeme v pramenech příklady lidí nekonajících, nečinných a nicnedělajících? Jsou zahálčivci typem? Jak o lenosti pojednávali umělci, jak teologové a filosofové, jak se k ní vyjadřovali kazatelé? Jaká role byla v různých kontextech přisuzována pasivitě? Jaký je vztah melancholie a zahálky? Bylo možné nejen zapovídat hříšnou *acedii* či hanět nařčením ze zahálčivého života, ale za určitých okolností nečinnost a nicnedělání též chválit?

Tak jako při ostatních setkáních pořádaných Centrem pro studium středověku FF UK máme i tentokrát zájem o otevřenou, mezioborovou diskuzi nad středověkem v celé jeho šíři, geografické, jazykové, kulturní, náboženské, časové. Přejeme si otevřít prostor pro příspěvky co možná nejrozmanitější, abychom mohli na základě navzájem se doplňujících přístupů a teoretických i materiálových východisek komplexně diskutovat o jednom z ústředních aspektů života ve středověku. Uvítáme zástupce všech disciplín a specializací, kteří se věnují výzkumu období „dlouhého středověku“ sahajícího od pozdní antiky po práh novověku.

Těšíme se na vaše příspěvky a na poučné i kratochvilné setkání s vámi.

Za CSS FF UK

Vojtěch Bažant, Lucie Korecká, Martin Šorm, Matouš Turek

Přihlášky příspěvků zasílejte na adresy **lucy.korecka@seznam.cz** a **matous.turek@gmail.com**, do předmětu vždy uveďte **Oddech a zahálka**.